

Jan Terlouw

Het hebzuchtgas

Een sprookje voor jong en oud

Hoofdstuk 1

De Sint-Mathilde

Het water kwam toch nog onverwacht in het land Tradicië, al had de president daar vaak voor gewaarschuwd, evenals de wetenschappers die zich bezighielden met de klimaatverandering.

Dat de zeespiegel steeg, was natuurlijk bekend. Al jaren werden overal in het land de dijken verhoogd, en lagen plannen klaar voor evacuatie van de bevolking, voor als de nood aan de man zou komen.

Tot ergernis van de regering had de president bijna al zijn toespraken geëindigd met de waarschuwing dat er volstrekt onvoldoende werd gedaan om de stijging van de temperatuur van de aarde te stoppen. Maar ja, de president besliste zelf wat hij zei. Dat was vroeger anders geweest, toen Tradicië nog een monarchie was. Toen was de koning de enige persoon in het land die niet mocht zeggen wat hij wilde, wat hij vond. Voordat zijn gedachten naar buiten kwamen, moesten ze worden goedgekeurd door een minister.

Er was een dag gekomen dat de koning dat niet meer pikte. Hij had in het geheim een boek geschreven en laten drukken, waarin een lawine van eigen gedachten stond en dat boek had hij op een ochtend naar het kabinet gestuurd, met een briefje erbij waarin hij meedeelde dat hij met vakantie was gegaan en nooit meer terug zou komen. Het boek werd een wereldsucces, de ex-koning kon er goed van leven.

Het land moest dus maar een republiek worden, met een president. Alle politieke partijen waren het erover eens dat de gekozen president zo min mogelijk macht moest krijgen. Lintjes doorknippen, dus nieuwe gebouwen openen en zo,

bij feestdagen een toespraakje, daar moest het bij blijven. Zo kwam het in de nieuwe grondwet te staan. Daarna werden er verkiezingen gehouden voor de eerste president van Tradicië. Gekozen werd Stefan de Wolf, een man van negenenzestig jaar, bioloog, iemand die alles wist van torren en kevers en daar zo boeiend over kon vertellen dat iedereen aan zijn lippen hing. De leden van het kabinet en van het parlement waren tevreden, deze wereldvreemde natuurvorser zou geen kwaad kunnen, bovendien had hij nauwelijks bevoegdheden.

Maar hij had wel degelijk iets te zeggen. Hij had opvattingen. Bevoegdheden of niet, hij hield zijn mond niet. Hij werd geregeld uitgenodigd voor een televisieprogramma en zei dan dingen waar veel mensen het mee eens waren. Dat was soms het tegenovergestelde van wat een minister de vorige dag had gezegd. De leden van het parlement hoorden dat allemaal ook, ze wilden graag herkozen worden, dus hielden ze veel rekening met de opvattingen van de president die zo populair was. Het kabinet verlangde terug naar de monarchie met zijn genuilkorfde koning.

En nu was daar de orkaan Diana, eerst van categorie drie, daarna plotseling uitgegroeid tot een verwoestende storm van categorie vijf, en met een koers regelrecht naar de Tradicische kust. De bewoners van de eerst bedreigde steden werden geëvacueerd met treinen en bussen. Wie eigen vervoer had gebruikte dat, maar het was voor velen te laat. Een hoge muur van water rolde het land in, spoelde de van binnenuit verwekende dijken weg alsof ze van zaagsel waren, en ging verder landinwaarts. Onstuitbaar, onaangedaan, vernietigend, moordend. Bussen vol mensen werden van de weg geslagen, particuliere auto's bleven even drijven, liepen vol, zonken. Honderden mensen verdronken, het zou maanden duren voordat ze waren gevonden en geïdentificeerd.

Na enkele uren bereikte de vloedgolf de hoofdstad Hovarde. De mensen daar hadden de berichten gehoord, ze zaten gekluisterd aan hun radio's, maar niemand voorzag dat het water ook hen zou bereiken en dus spoorde niemand ze aan om zich in veiligheid te brengen, om naar hun bovenverdiepingen te gaan, om hoge plekken op te zoeken.

Julia zat aan een tafeltje in de grote zaal van conferentieoord Lissinghof. Ze deed eindexamen. Ze zou zich later niet herinneren welk vak die dag aan de beurt was. Waarschijnlijk wiskunde, want toen ze net waren begonnen, kwam meneer De Kluiver, de wiskundeleraar, de zaal binnenhollen – ja, hij holde, ondanks zijn tweeënzestig jaar – en riep dat ze moesten maken dat ze wegkwamen, niks meenemen, rennen, het water kwam eraan.

Er was geen leiding, er was alleen chaos. De hoogste man van Waterstaat zag vanuit een helikopter hoe een brede stoomwals van water, twee of drie meter hoog, over het land rolde. Een deel van die stoomwals botste tegen Hovarde, brak daar, maar vulde in snel tempo de stad met water. Om Hovarde heen ging de watermuur dieper het land in en verzwolg alles wat hem in de weg stond.

Julia rende de straat op, waar zo'n dertig centimeter water stond. Het rennen werd al gauw waden. Het niveau steeg snel. Ze overwoog om terug te gaan, het conferentiegebouw in, om een trap naar boven te vinden, maar ze bedacht dat het gebouw maar twee verdiepingen had. Dat kon weleens te laag zijn. Ze waadde verder door het water. Overall om haar heen schreeuwden mensen naar elkaar, angstig, in paniek. Haar verstand werkte op volle kracht, nuchter, helder, want zo zat ze in elkaar. Geërfd van haar vader waarschijnlijk, die ook altijd zijn verstand bleef gebruiken, wat er ook gebeurde.

Naast haar struikelde een vrouw. Ze viel. Mensen liepen

over haar heen. Julia probeerde haar overeind te helpen, maar de mensenstroom, en de kracht van het water sleurden haar zelf mee. Overigens werd de mensenstroom snel dunner. De mensen gingen alle kanten uit, vooral gebouwen in en trappen op.

Het regende. Het regende zo hevig als ze zelden had meegemaakt. We gaan er allemaal aan, dacht ze. Dit is een zondvloed. Ze bereikte het grote centrale plein, waar de Sint-Mathilde stond. Alle deuren van de kathedraal waren gesloten. Maar Julia herinnerde zich dat haar grootvader haar eens had laten zien hoe je toch binnen kon komen. Hij was als jongen vaak in de toren van het magistrale gebouw geweest. Aan de achterkant was een laag raampje, omgeven door een muurtje van een centimeter of veertig hoog. Dat raampje, bijna onzichtbaar geworden door spinnewebben en afgevallen blad, kreeg je open als je wist waar en hoe je ertegen moest duwen. Julia waadde naar het muurtje. Een man van een jaar of veertig volgde haar, verder waren er amper nog mensen op het plein. Het water had de bovenkant van het muurtje nog niet bereikt, al scheelde het weinig. Ze klom erover, stond even droog en wrikte aan het bestofte raampje. Eerst gebeurde er niets, maar na een nieuwe krachtsinspanning bewoog het. De man keek. Op het moment dat Julia erin slaagde een zo grote opening te maken dat ze erdoor zou kunnen, gutste het water over de rand van het muurtje. De kleine ruimte waar ze stond zou heel snel vol zijn geweest als het raam nog dicht had gezeten. Nu stroomde het water meteen door naar de lager gelegen delen van de Sint-Mathilde. Julia stak haar benen naar voren en liet zich min of meer meesleuren door het water. Ze kwam even klem te zitten in het nauwe raamkozijn, maar ze was slank en kon erdoor.

Toen ze binnen was kon ze makkelijk staan, het water bleef wegstromen naar dieper gelegen delen van de kathedraal.

draal. Ze zag dat de man haar voorbeeld probeerde te volgen. Hij had zijn benen door de opening gestoken, maar bleef steken. Hij riep luid 'help', maar het geluid verstomde meteen. Zijn lichaam versperde de opening, waardoor het ommuurde stukje voor het raam volliep en zijn hoofd onder water kwam. Julia rukte met al haar kracht aan de benen die naar binnen staken. Die benen traptten hevig alle kanten uit, wat het moeilijker maakte. Ze ging aan de benen hangen, sleurde, wrikte, en eindelijk schoot het lichaam naar binnen, tegelijk met een complete waterval. Maar toen was het trappelen al opgehouden. De man was verdronken.

Nog nooit in haar leven had de achttienjarige Julia een dode gezien. De vloer liep iets op, ze sleepte het lichaam van de onbekende naar een wat hoger gelegen deel. Ze probeerde het raam te sluiten, maar de kracht van het water was te groot.

Nu zat ze op een vloer van rode plavuizen naast een lichaam waarvan ze de laatste bewegingen had gevoeld. Het water spoot nog steeds met een brede straal naar binnen, verspreidde zich en stroomde weg naar de kelders onder het gebouw. Ze zocht in de zakken van de dode en vond een doorweekt paspoort dat onthulde dat hij Dalebout Drooge heette, een wrange naam onder deze omstandigheden. Verder vond ze een nog bruikbare rol pepermunt, die ze bij zich stak, en een mobieltje, dat mee verdronken en dus waardeloos was. Haar eigen mobieltje was ook kletsnat.

Wat ben ik weinig aangedaan, dacht ze. Waarom huil ik niet? Waarom huil ik niet om meneer Drooge, waarom huil ik niet om al die andere mensen die nu waarschijnlijk aan het verdrinken zijn? Omdat ik in gevaar ben natuurlijk. Ik wil zelf leven, mezelf in veiligheid brengen. Dat moet ik nu meteen gaan doen. Ze zond een schietgebedje op met de strekking dat alsjeblieft de toegang naar hoger gelegen delen

van het gebouw niet afgesloten zou zijn. En ja, ze vond een deur naar de toren en begon de stenen wenteltrap op te lopen. Al gauw was ze tientallen meters boven de straat en kon ze uitkijken over Hovarde. Een vreselijk tafereel. In de onmiddellijke omgeving van de kathedraal zag ze kanalen die straten waren geweest, waarin mensen waadden, zwommen, verdronken. Het bleef maar regenen. Ze zag woningen waar mensen op hogere verdiepingen achter open ramen stonden en om hulp riepen. Ze zag het standbeeld van het Zwervertje van Hovarde op het plein, bijna helemaal onder water, met op zijn hoofd, dat nog net boven de waterspiegel uitstak, een hondje, dat schor blafte, een klagelijk geluid dat haar haast nog meer ontroerde dan de mensen achter hun open ramen. Het water steeg, de hond moest loslaten en zwom weg, zijn kopje als een afgevallen blad dobberend op het water.

Zou ze proberen de torenklok te luiden? Ach nee, dat ging niet, daar had je een sleutel voor nodig, had ze ooit gezien. Trouwens, wat zou ze eraan hebben? Er zou heus niet iemand naar haar toe komen.

Enkele uren later stond het water ongeveer drie meter hoog in de stad. Nu steeg het niet meer noemenswaard. De geluiden waren niet meer de geluiden die je anders hoorde in Hovarde. Geen motorgeronk van auto's. Geen gezoem van apparaten. Geroep, dat wel. Geroep van steeds schorrer wordende stemmen. In de verte zag Julia een roeiboot, die langzaam door de volgelopen straten gleeed maar nergens aan een hooggelegen verdieping aanlegde. Er moesten duizenden mensen in de bovenverdiepingen van de huizen opgesloten zitten. Waar zou je ze heen moeten brengen?

Ze bedacht dat de stad aan de westkant wat opliep. Daar moesten delen zijn waar het droog was gebleven. Daar zouden waarschijnlijk opvangcentra komen, als iemand dat ging organiseren. Wie kon dat doen? Het gemeentehuis, de

brandweer, het politiebureau, die bevonden zich allemaal in het ondergelopen deel van de stad. Het regende eindelijk wat minder. Maar het werd donker. Nergens was licht te bespeuren. Ja toch, als ze goed keek zag ze hier en daar in de bovenhuizen iets flakkeren. Kaarsen, bedacht ze. De elektriciteit was natuurlijk overal uitgevallen. Ze liep naar de andere kant van de toren om naar de westkant van de stad te kijken, waar het misschien droog was. Ook daar geen licht.

Het was duidelijk dat ze de nacht in de Sint-Mathilde moest doorbrengen. Het begon koud te worden in de toren. Ze zocht naar iets van stof, iets wat ze om zich heen kon slaan, maar nergens was een lap of een gordijn te bekennen. Haar broek begon te drogen, maar een jas had ze niet aan. Ze moest het doen met haar dunne wollen vestje. Kon ze in het schip van de kathedraal komen, het deel waar de banken en stoelen waren? Misschien was dat nog begaanbaar. Dat was toch een flink eind boven straatniveau, wist ze. Want normaal gesproken moest je nogal wat treden beklimmen om bij de hoofdingang te komen. Ze klom naar de torenkamer, op zo'n dertig meter hoogte. Daar stond een enorme tafel met houten stoelen eromheen, wel vijftientig. En erop lag, hoera, een groot groen kleed. Ze klom op de tafel en wikkelde zich erin.

Ze bracht een onrustige nacht door, waarbij ze veel dacht aan haar familie. Echt ongerust over hen was ze niet. Haar ouders woonden in Eskander, een stad in een hoger gelegen deel van het land. Daar zou het water niet komen. Zij had het laatste jaar van haar school in Hovarde gedaan, omdat ze een paar vakken had gekozen die in Eskander niet werden gegeven. Het afgelopen jaar had ze dan ook bij haar grootouders gewoond, in hun ruime huis in het westelijk deel van de stad, een huis met meerdere verdiepingen en gemakkelijk begaanbare trappen. Julia ging ervan uit dat ook opa Stefan

en oma Yvonne zich konden redden. Wel zouden haar ouders en grootouders ongerust zijn over háár. Erg ongerust.

Ze woelde in haar tafelkleed, sliep in, werd ieder kwartier wakker. Achteraf weet je dan niet hoe je zo'n nacht bent doorgekomen. Bang was ze niet meer. Als iets de kracht van het water zou doorstaan dan was het de imposante Sint-Mathilde wel.

Toen het licht werd, stond ze op en rekte haar stijf geworden ledematen. Ze ontbeet met een pepermuntje. Ze had nu vooral dorst. Ze liep de stenen trap af tot ze de waterspiegel had bereikt. Hoe hoog stond het water, vroeg ze zich af. Moeilijk te schatten. Maar zo'n meter of drie vanaf de grond, nam ze aan. Kon ze dat water drinken? Nee, dat moest ze vooral niet doen. Het zag er modderig uit, en er dreven ongetwijfeld ook allerlei dode dieren in, ratten bijvoorbeeld. En mensen misschien, bedacht ze met een schok. Het had bijna de hele nacht gestaag geregend. Nu eindelijk niet meer, maar het zou vast weer opnieuw beginnen. Daar kon ze beter op wachten. Ze bette haar gezicht. Daar liet ze het bij. Daarna klom ze weer naar een hogere verdieping en keek uit over de stad.

Niemand had op dit moment een beter overzicht dan zij. Stilte, angstwekkende stilte. Het gekrijs van een paar meeuwen. Weer stilte. Dat ze zo weinig hoorde, kwam ook doordat het plein waar de Sint-Mathilde middenop stond zo groot was. Van lieverlee onderscheidde ze hier en daar in de verte toch wat beweging. In een straat, nu een kanaal, die uitkwam op het plein, nu een meer, zag ze dat mensen bezig waren met een soort vlot, maar wat ze precies deden kon ze niet onderscheiden.

Ze zou een witte vlag moeten uitsteken, bedacht ze. Wie zou bedenken dat er iemand in de toren van de Sint-Mathilde zat? De deuren waren immers op slot geweest. Hoe kwam ze aan een witte vlag? Onder haar vestje droeg ze een wit T-shirt.

Zou ze dat gebruiken? Ze rilde als ze eraan dacht het uit te trekken, ze had het nu al zo koud.

Ze beklom de toren tot de hoogste trans. Een tijd stond ze daar. Ze was er eerder geweest, met opa Stefan. Er stond een bord met informatie voor toeristen over wat er allemaal heel in de verte te zien was. Nu, met de donkere wolken, was dat niet veel.

Julia ging in een hoekje van de trans zitten en sloot haar ogen. Ze had honger, kou nestelde zich dieper in haar botten, ze doezelde weg. De wind, nog steeds met minstens kracht zeven, floot om de toren. Had de wind een stem? Ja, ze hoorde de wind zingen. *We slaan terug*, zong de wind. *We slaan terug*.

Hebben de wolken een stem? Hebben de wolken een wil? Sloegen de wolken en het water terug om wat de mensen het land en het water en de lucht hadden aangedaan? Ze werd wakker. Onzin natuurlijk, er waren geen goden Neptunus en Zeus en hoe ze mochten heten, er waren alleen natuurwet-ten, zwaartekracht, elektromagnetische krachten, had ze op school geleerd.

We slaan terug, bulderde de wind. *We slaan terug*.

Nee, hier hoog op de trans, met bij helder weer een magnifiek uitzicht over Tradicië, maar nu zicht op water, water, overal water – met boomtoppen en rijen bovenverdiepingen van de huizen die hoog genoeg waren – werd ze ook niet vrolijker. Ze ging nog maar eens op onderzoek uit. Een verdieping lager vond ze een enorme bos touw en een gereedschapskist. Ze sleepte haar buit mee naar boven, naar haar honk, de torenkamer, waar ze had geslapen. Er zijn alleen maar harde dingen te vinden in een toren, bedacht ze. Steen. Staal. Hard hout. Zelfs het touw was hard en weinig buigzaam. Een toren, symbool van macht en kracht en geweld. Dat had ze vroeger nooit gevonden. Een toren met een klok die mensen roept om

samen te komen. Saamhorigheid, warmte, liefde. Wat vind je daarvan terug, dacht ze bitter. Steen, staal, hard hout. Of kwamen die gedachten door de kou en de honger?

Opnieuw een nacht in de torenkamer. De volgende morgen hadden haar honger en dorst proporties aangenomen die bepaald niet leuk meer waren. Op het ondergelopen plein was nog steeds geen enkele activiteit. In de verte was wel wat beweging, al kon ze zo zonder verreijker niet precies onderscheiden wat daar gebeurde. Maar het zag er beslist niet uit alsof ze daarvandaan hulp kon verwachten. Ik *moet* zelf iets ondernemen, besefte ze. Ik bouw een vlot van hout dat ik uit de Sint-Mathilde sloop. Of wacht, misschien lukt het met de stoelen hier, bedacht ze.

Dan moet ik ze natuurlijk eerst naar beneden slepen, tot waar het water is. En pas daar aan elkaar binden. Die concentratie op een reddingspoging leidde haar af. Ze vergat haar honger.

Ze boog zich over de balustrade van de trans en zag ter hoogte van het wateroppervlak aanvankelijk alleen het nog boven het water uitstekende deel van de mooie gebrandschilderde glas-in-loodramen. Kon je die openmaken? Vast niet. En kapotgooien ging wel wat ver. Maar na enig turen ontdekte ze, ook vlak bij het wateroppervlak, een normaal model raam, van gewoon glas. Ze ging weer naar beneden, nu op zoek naar de precieze locatie van dat raam.

En ja, ze vond een zijkamertje met inderdaad dat raam. Nu kon ze haar plan uitvoeren. Ze sleepte alle stoelen die ze wilde gebruiken naar de laagste omloop van de toren. Dat was al best lastig, over die smalle wenteltrap met ongelijke treden. Tot daar ging ze, want ze schatte dat ze genoeg touw zou hebben om niet nog verder te hoeven sjouwen. Daar bond ze de stoelen stevig aan elkaar. De gereedschapskist be-

vatte een ijzerzaag waarmee ze het stugge touw kon doorza-
gen. Er bleef inderdaad nog een mooi lang stuk over. Het ene
uiteinde daarvan bond ze aan haar vlot, sloeg het vervolgens
halverwege een paar maal om een pilaar van de omheining,
tilde toen haar hele bouwsel van stoelen – loodzwaar was het
– op de omheining en duwde het er vervolgens overheen, ter-
wijl ze het touw kort hield. Het vreemde gevaarte hing nu
raar scheef, buiten de toren, te bungelen. Ze liet het touw
zachtjes vieren. En ja, haar vlot bereikte het wateroppervlak
en bleef keurig drijven, precies zoals ze het had bedoeld, vlak
bij het raam van de zijkamer. Stoelpoten naar beneden, leu-
ningen naar boven. Het uiteinde hield ze nog vast. Dat bond
ze nu aan de pilaar en toen daalde ze af naar het kamertje.
Daar deed ze het bewuste raam open. Ze keek naar buiten,
en gelukkig! Ze kon haar vlot makkelijk vastgrijpen en naar
zich toetrekken. Met de ijzerzaag en ook nog een grote hand-
zaag bij zich, kroop ze door het raam en op het vlot. Dat wie-
belde vervaarlijk, maar ze kon zich nog met één hand aan
het openstaande raam vasthouden. Ze klemde de grote zaag
tussen haar knieën en zaagde met de andere het touw door
waarmee het vlot nog aan de trans een eind hoger vastzat.
Dat was nog knap lastig met al dat gewiebel, en ook span-
nend, want ze realiseerde zich dat ze haar veilige haven, de
kathedraal, zo dadelijk kwijt zou zijn.

Maar het lukte allemaal en met de handzaag als peddel
voer ze weg van de Sint-Mathilde, die haar leven had gered
en een onbekende man fataal was geworden.
